

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande - En ny lag om forskningsetiska krav på och etikprovning av forskning som avser människor (Ds 2024:21) dnr. U2024/02220

Övergripande sammanfattning

Stiftelsen Högskolan i Jönköping ser överlag positivt på förslaget som adresserar den kritik som lyfts mot nuvarande lagstiftning. Vi bedömer att förslaget kommer att innebära lättnader för vissa av våra forskare. Förslaget innehåller viktiga förtydliganden om vilken forskning som, om lagen går igenom, inte kommer att kräva etikprovning. Vi anser att lagändringen åtminstone inledningsvis kommer att innebära kostnader i form av tid vilket behöver kompenseras med ytterligare tilldelning av medel till forskningshuvudmännen.

Otydlighet i begrepp

Förslaget innehåller otydliga begrepp som kräver tolkning såsom ”ringa risk för enskilds hälsa eller säkerhet eller för intrång i enskilds personliga integritet”, ”känsliga personuppgifter” och vem som räknas till ”vanliga människor” respektive ”offentliga personer”. Det är en väsentlig skillnad i risk beroende på livssituation till följd av funktionsvariation, ålder, kön och etnicitet till exempel, och hur sårbara grupper inom dessa befolkningsgrupper ska skyddas blir inte tydligt i förslaget. Mot bakgrunden av otydlighet avseende nämnda begrepp vill vi påtala risken att lärosäten bedömer forskning på olika sätt, vilket i sin tur påverkar vetenskaplig kvalitet och inte minst ger olika förutsättningar för forskning i Sverige.

Risk för olikartad bedömning och jäv

Högskolan i Jönköping ser en fara i att forskningsetiska frågor hanteras på olika vis vid olika lärosäten, och att det byggs upp parallella system i Sverige när lärosäten enligt utredningen ”ges betydande frihet i att själv ombesörja hur de krav som ställs ska uppfyllas”. Det blir en grannlaga uppgift för Sveriges lärosäten att enskilt och/eller i samverkan bygga robusta system för intern etikbedömning. Mindre lärosäten, med färre seniora forskare, behöver troligen samverka med andra lärosäten för att etikbedömning ska kunna ske utan jäv. Det nämns inte i utredningen så vi påtalar härmed behovet av centralt stöd genom olika utbildningsinsatser för att bidra till mer lika system och bedömningar på olika lärosäten.

Införandet kräver medel och tar tid

Högskolan i Jönköping håller inte med utredaren om att forskningshuvudmännen kommer att spara tid och pengar genom att antalet etikprövningar kommer att minska. Vad vi förstår så delar inte Etikprövningsmyndigheten heller uppfattningen att den nya lagen kommer att innebära färre etikprövningar. Som lärosäte kommer det behövas läggas tid och resurser för att utforma etiska riktlinjer i enlighet med den nya lagen. Om samverkan behöver ske med andra lärosäten så bedömer vi att det blir en grannlaga uppgift att enas kring gemensamma riktlinjer, även om det nya förslaget i förlängningen kan spara resurser. Mot denna bakgrund ter sig tiden till att lagen ska börja gälla som alltför snar. Dessutom delar vi som sagt inte uppfattningen att den nya lagen kommer att innebära besparing för lärosäten och forskningshuvudmän. Vi anser att lagändringen åtminstone inledningsvis kommer att innebära kostnader i form av tid och resurser för att bygga de system som lagändringen föreslår hos forskningshuvudmännen. Denna tid och resurser behöver kompenseras med ytterligare tilldelning av medel till forskningshuvudmännen.

I detta ärende har rektor beslutat. Sofi Fristedt har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också forskningsetiska kommittén deltagit.

Måns Svensson
Rektor, Jönköping University